

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

2365 8484

DE NEDERLANDSCH-INDISCHE STAATSREGELING

DE NEDERLANDSCH-INDISCHE STAATSREGELING

DOOR

Mr. Dr. H. WESTRA

RG. HOOGLEERAAR
AAN DE TECHNISCHE HOOGESCHOOL TE BANDOENG

's-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1927

INHOUD

	Blz.
VOORWOORD	VII
SYSTEMATIEK	VIII
AFDEELING I. HET GRONDGEBIED	I
§ 1. <i>Inleiding</i>	1
§ 2. <i>Staatkundige indeeling</i>	4
§ 3. <i>Administratieve indeeling</i>	5
§ 4. <i>Indeeling in zelfstandige rechtsgemeenschappen</i>	7
AFDEELING II. DE INWONERS	9
§ 1. <i>Nederlandsche onderdanen en vreemdelingen</i>	9
§ 2. <i>Ingezetenen en niet-ingezetenen</i>	11
§ 3. <i>Europeanen, Inlanders en Vreemde Oosterlingen</i>	15
AFDEELING III. DE GEZAGSORGANISATIE	19
§ 1. <i>Inleiding: de grondrechten</i>	19
I. Bescherming van de persoonlijke Vrijheid	20
A. Inhechtenisneming	20
B. Politieke uitzetting, verbanning en inter- neering	20
C. Vervolging en veroordeeling tot straf	22
D. Uitlevering	22
E. Slavernij en pandelingschap	23
II. Bescherming van den eigendom en verwante rechten	24
III. Vrijheid van drukpers	28
IV. Godsdienstvrijheid	29
V. Vereenigingen en vergaderen	29
VI. Brievengeheim	30
VII. Recht van vrije klacht en petitie	30
VIII. Onschendbaarheid van woning	32

	Biz.
§ 2. <i>Wetgeving</i>	32
I. De Indische wetgever in Nederland	32
A. Kroon en Staten-Generaal	32
B. De Kroon	33
II. De algemeene wetgever in Indië	37
A. Landvoogd en Volksraad	38
B. De landvoogd	55
III. De locale wetgever in Indië	57
A. De provincie	57
B. Het autonoom regentschap	68
C. De stadsgemeente	71
D. Het gedecentraliseerd gewest	76
E. De gedecentraliseerde deelen van gewesten	80
F. De zelfbesturende landschappen	84
G. De dorpsgemeente	85
H. Het waterschap	89
§ 3. <i>Het bestuur</i>	90
I. Het opper- (koninklijk) bestuur	91
II. Het algemeen- (landvoogdelijk) bestuur	98
III. Het lokaal bestuur	166
§ 4. <i>Rechtspraak</i>	167
I. Inleiding	167
II. Gouvernementsrechtspraak	170
III. Inheemsche rechtspraak	175
IV. Administratieve rechtspraak	176
PERSONENREGISTER	179
ZAAKREGISTER	180
ARTIKELREGISTER	185

bij het hoofd van gewestelijk bestuur binnen wiens ressort de ont-schepping heeft plaats gehad. De toelatingskaart, die ten allen tijde door den gouverneur-generaal kan worden ingetrokken, wanneer de toegelatene geacht moet worden een gevaar op te leveren voor de openbare rust en orde, verleent het recht om zich gedurende twee jaren in Indië op te houden, welke termijn door het hoofd van plaatselijk bestuur der woonplaats van den betrokkene twee-maal met één jaar verlengd kan worden.

Voor vestiging is noodig een vergunning, welke verleend wordt tegen overlegging van de toelatingskaart en wel door den landvoogd, waar het Java en Madoera betreft en door het hoofd van gewestelijk bestuur waar het betreft de buitengewesten. Wederom kan deze vergunning geweigerd worden, in het belang van de openbare rust en orde, wanneer de betrokkene niet in staat wordt geacht behoorlijk in zijn onderhoud te voorzien of sinds zijn toelating wegens misdrijf is veroordeeld geworden. Het recht zich te vestigen sluit thans in zich het recht zich neer te zetten waar men wenscht, nu het wijkensstelsel voor vreemde Oosterlingen is afgeschaft, voor Java en Madoera sinds 1919 en voor de buitengewesten sinds 1926 ¹⁾.

In artikel 177 S. komt nog ter sprake de „bijzondere toelating” welke verstrekt moet worden aan christen leeraars, priesters en zendelingen ten behoeve van hun dienstwerk, hetgeen met de toelating niets te maken heeft, doch slechts een vergunning voor het uitoefenen van hun ambt in bepaalde gedeelten van Indië betreft.

§ 3. *Europeanen, Inlanders en vreemde Oosterlingen*

Deze onderscheiding naar den landaard is in hoofdzaak gebaseerd op twee grondslagen, het ras en den geboortegrond, welke beide criteria eveneens voorkomen bij het bepalen van de nationaliteit, weshalve men hier wel spreekt van quasi-nationaliteit.

De regeling van deze materie bij artikel 163 S., in zijn huidige redactie met 1 Januari 1920 in werking getreden, houdt echter rekening met verkregen rechten, zoodat de oude toestand dient besproken te worden. Deze kende twee hoofdgroepen, Europeanen en Inlanders en twee bijgroepen, de met Europeanen en met In-

¹⁾ S. 1926 no. 139.

landers gelijkgesteld. De hoofdverdeeling, welke niet nader werd aangeduid en welke ook in vroeger tijden zich vanzelf aangaf, berust op het verschil in ras en herkomst, de splitsing in bijklassen op het al dan niet belijden van den christelijken godsdienst waardoor men dan met Europeanen of met Inlanders werd gelijkgesteld ¹⁾. Dit principe werd verbroken door de zg. Japanner-wet van S. 1899 no. 202, waarbij de Japanners met Europeanen werden gelijkgesteld, ondanks het feit, dat zij als regel den christelijken godsdienst niet belijden. Trouwens het criterium was allang door de ontwikkeling onbruikbaar geworden, wat de hoofdgroep betreft kon men toch moeilijk bijv. de blanke bevolking van Amerika, die niet den christelijken godsdienst beleeft, rekenen tot de met Inlanders gelijkgestellten, waar bijv. de Turken slechts om geografische redenen Europeanen zouden zijn. Overgang tot de bijklasse der met Europeanen gelijkgestellten was echter opengeleten door de zg. gelijkstelling, waarbij Inlanders of de met Inlanders gelijkgestellten, konden worden overgebracht, een instituut, dat gelijkenis vertoont, met den overgang naar een ander staatsverband en dan ook wel eens quasi-naturalisatie genoemd wordt.

Tusschen de Europeanen en de met hen gelijkgestellten werd in de praktijk geen onderscheid gemaakt, weshalve er feitelijk drie klassen bestonden. Bij de wijziging in 1907 werd dit wettelijk vastgelegd en werd de bijklasse der met Europeanen gelijkgestellten tot een derde zelfstandige klasse verheven, die der vreemde Oosterlingen. Eigenlijk noemt artikel 163 S. de klassen niet, doch spreekt slechts van: „aan de bepalingen voor Europeanen zijn onderworpen” enz. om den schijn van een inwoner-klassificatie te vermijden. De qualificatie van Nederburgh ²⁾, dat dit een „ketterie zonder nut is, daar men niet den schijn vermeed van iets dat men niet deed, maar den schijn wilde hebben van niet te doen wat men wel deed „is dan ook ten volle verdiend.

Men heeft het artikel derhalve aldus te lezen alsof er staat: Europeanen zijn enz., hetgeen duidelijk blijkt uit artikel 131 S. waar de rechtsbedeeling is geregeld en de drie categorieën aldus worden aangeduid.

¹⁾ Over der verschillende opvattingen van het artikel: De Louter, blz. 132 en 134, Margadant, III. blz. 465 vgl. Kleintjes, I. blz. 87.

²⁾ Nederburgh, blz. 23.

Bij het nagaan van de vereischten, welke gesteld zijn om tot de rubriek van Europeanen gerekend te worden, komen de verschillende criteria, die de wetgever aanvaard heeft ter sprake. Europeanen zijn:

1°. Nederlanders, criterium: staatsverband.

2°. Alle personen uit Europa afkomstig, criterium: geografische afkomst.

3°. Japanners en alle van elders afkomstige (d.w.z. niet uit Europa afkomstige) personen, die in hun land onderworpen zijn aan een familierecht in hoofdzaak berustende op dezelfde beginselen als het Nederlandsche. Blijkens de formulering zijn hier twee groepen bijeen gebracht, die op zeer uiteenlopende gronden tot de Europeanen gerekend worden. De Japanners zijn het door wetsduiding, de overige niet uit Europa afkomstige personen door het kenmerk, dat hun familierecht in hoofdzaak berust op dezelfde grondslagen als het Nederlandsche.

Het hangt nu maar van de interpretatie af wat onder hoofdzaken moet worden verstaan; stellig zal daartoe het monogame huwelijk gerekend worden als het meest typeerende kenmerk, maar ook dan zouden de Japanners niet afzonderlijk vermeld behoeven te worden, daar hun familierecht westersch georiënteerd is.

4°. De wettig en wettelijk erkende kinderen van de als Europeanen beschouwde personen, criterium: afstamming. De restrictie, welke de wet inhoudt, dat dit slechts het geval is, wanneer de betrokkene afstammelingen in Indie geboren zijn, leidt tot absurditeit. De bedoeling is, dat, tenzij zij zich hebben opgelost in een andere groep, de kinderen van Europeanen dit blijven onafhankelijk waar zij geboren zijn ¹⁾.

Inlanders zijn degenen, die behooren tot de inheemsche bevolking van Indië, bij welke groep zich aansluiten zij, die zich hebben opgelost in de inheemsche bevolking (artikel 163 lid 3 S.), terwijl de staat van Inlander verloren wordt door:

1°. naturalisatie tot Nederlander of Japanner.

2°. quasi-naturalisatie (artikel 163 lid 5 S.).

De aandacht moet er op gevestigd worden, dat de wet de quasi-naturalisatie aanduidt met den naam „toepasselijk verklaren”, welke term reeds een gelijk gebruik heeft voor een andere rechtshandeling, n.l. het brengen van Oosterlingen onder een of meer-

¹⁾ Aldus terecht Nederburgh. blz. 29.

dere bepalingen van de westersche wetgeving zonder daardoor verandering te brengen in hun landaard (artikel 131 sub 4 S.).

3°. erkenning van het natuurlijk kind eener inlandsche vrouw door den europeeschen vader (artikel 284 lid 3 burgerlijk wetboek).

4°. huwelijk van een inlandsche vrouw met een Europeaan. Dit laatste steunt op de algemeene maatregel van bestuur van S. 1898 no. 158 tot regeling van huwelijken tusschen personen, die in Indië aan verschillend recht zijn onderworpen, de zg. gemengde huwelijken. De wettigheid van dit voorschrift kan op goede gronden bestreden worden, waar daarbij toch een gedeelte van het onderwerp geregeld wordt, dat de wetgever reeds aan zich had getrokken. De jurisprudentie nam utiliteitshalve daaraan geen aanstoot en paste de bepaling toe. Bedenkelijker is dit geworden, nu de nieuwe redactie van artikel 163 S. in werking getreden is, waarbij de wetgever het onderwerp van den landaard regelde en derhalve de antieure lagere regeling van rechtswege is komen te vervallen ¹⁾.

Vreemde Oosterlingen zijn zij, die niet in een van de beide genoemde categorieën vallen, tenzij zij zich met de inlandsche bevolking hebben vermengd, dan wel op een der vier hooger genoemde wijzen overgegaan zijn tot de groep van Europeanen.

In het laatste lid van artikel 163 S. wordt de rechter aangewezen als het orgaan tot wie een ieder, die wenscht uitgemaakt te zien tot welke categorie hij behoort, zich wenden kan. De ordonantie, die deze materie zal hebben te regelen, is er echter nog niet.

De onderscheiding naar bevolkingsklassen heeft door de unificatie wel van haar belang verloren, doch is nog op menig gebied van beteekenis, bij het dualisme in het bestuur bij de rechtsbe-deeling, bij de regeling van het grondbezit, bij het belastingstelsel en door de klasse-splitsing bij het kiesrecht in Nederlanders, inheemsche- en uitheemsche onderdanen, welke laatste indeeling in schijn op verschil in nationaliteit, in wezen het oude onderscheid handhaaft.

---

¹⁾ Kleintjes, I. blz. 92 en noot.

In anderen zin Nederburgh blz. 40. Zijn argument: „zou de koning dan inbreuk maken op de wet, wanneer hij bij wege van algemeene maatregel van bestuur voor de vrouwen in gemengd huwelijk hetzelfde deed, wat de onder hem staande gouverneur-generaal krachtens artikel 109 5de lid bevoegd is zelfs om minder dringende redenen te doen” gaat niet op; immers de landvoogd handelt krachtens opdracht door de wet, terwijl de kroon hier het wettelijk terrein betreedt zonder daartoe gemachtigd te zijn.